

Juryrapport vertaalopgave Duits-Nederlands
Vertaalwedstrijd Nederland Vertaalt 2020/2021

‘Seepferdchen’
Joachim Ringelnatz

Met ‘Seepferdchen’ van dichter (en voormalig matroos) Joachim Ringelnatz (1883-1934) had de jury gekozen voor een speels en tegelijkertijd dramatisch gedicht op rijm, dat een liefdesverhaal vertelt. Uit 118 inzendingen moest de jury vijf vertalingen kiezen, waaronder één winnaar.

‘Bij een goed gedicht zie je de worsteling niet,’ stond vorig jaar in ons juryrapport, en ook dit jaar was die zin weer van toepassing. Voor ons was het een belangrijk criterium dat de vertaling leest alsof ze geen moeite heeft gekost. We zochten naar Nederlandse gedichten die eenzelfde kabbelend ritme hebben als ‘Seepferdchen’. Ook vonden wij het belangrijk dat ook in de vertaling weer een inhoudelijk coherent verhaal ontstond. Beeldspraak en metaforen moesten, net als in het origineel ‘onder water’ zijn, je moet als lezer in de wereld blijven die de dichter heeft geschapen.

Dat laatste punt – als lezer in de onderwaterwereld te willen vertoeven – heeft tot gevolg gehad dat we vertalingen die zich bijvoorbeeld op straat, in de hemel of op aarde afspelen, terzijde hebben gelegd. Hetzelfde gold voor gedichten waarin de biologie met voeten werd getreden en bijvoorbeeld de eitjes van het vrouwelijke zeepaardje omwille van het rijm belandden in het oor van het zeepaardmannetje.

Het rijm is natuurlijk een grote uitdaging in dit gedicht, Ringelnatz rijmt bedrieglijk simpel en o zo vanzelfsprekend. Eén jurylid drukte het zo uit: “Mensen zien de opgave toch als een soort puzzel die je moet oplossen en daardoor krijg je betrekkelijk veel sinterklaasrijmen.” Wat we bijvoorbeeld veel tegenkwamen was het rijm *in mijn sas/eersteklas*, soms noodgrepen als *het haar/zowaar* en qua klank welluidende, maar qua tekstbeeld minder aangename rijmen als *voor de show/watervlo*.

Waar opvallend veel inzenders fraaie vertalingen voor gevonden hebben, zijn de kooswoordjes *Seestütchen! Schnörkelchen! Ringelnaß*. We waren verguld met zo veel creativiteit!

Een echt goed lopend, coherent en autonoom gedicht waaraan je niet merkt dat het een vertaling is, hebben we onder de reguliere inzendingen helaas niet aangetroffen. Het bleek bijzonder moeilijk om een fraaie oplossing te vinden voor de *Tasche* van het mannelijke zeepaardje waarin de zeepaardjesvrouw haar eitjes stopte, en het *äpfeln*, het produceren van paardenvijgen. Hier lag het gevaar op de loer om met woorden als *kakken* en *schijten* uit het register te vallen. Een elegante oplossing kwam van Erik Honders, die dichtte: *...omdat je niet hinnikt, niets vallen laat*. Bij Oda Visser wordt dat: *Je hinnikt niet en waar blijft je mest?* Bij Arno Hoven: *Je dropt geen vijg, je hinnikt niet*, en bij Ria Herkelman: *Je hinnikt niet, je poept ook niet*. (Dat laatste was ons al een beetje te direct.)

De vertaling van **Erik Honders** ving het kabbelende zeeritme voortreffelijk: *we daalden bedaard of we stegen*, je waant je echt in het water. Mooi ook de herhaling van ‘zonder’ in *zonder hand, zonder arm, zonder been* en het rijke rijm *prooi/plooi*. Erg fijn loopt ook dit: *je draagt een kleurloos pantserkleed/en hebt een zorgelijk oud gelaat/alsof je weet van komend leed*.

Wel staat het woordje *zo* een beetje vaak in het gedicht, en waarom is *Lollo* in de laatste regel opeens *Lolla* geworden?

Arnold Hoven beschreef het beminde zeepaardje als *de sierlijkste uit de zeestoeterij*, wat wij erg mooi vonden, net als de sfeervolle vondst *de idyllische waterwei*, waarin de geliefden ronddartelen. Je ziet het voor je. Minder geslaagd vonden wij het bij veel inzenders terugkomende rijm *was/eersteklas* en we constateerden dat haar niet welwillend kan golven (*golfde welwillend het haar*). Ringelnaß is niet vertaald en gespeld als Ringelnass, wat ons een beetje uit het gedicht haalde. Heel goed vonden wij dat **Hoven** in de laatste regel niet het verkleinwoordje *zeepaardje* (Seepferdchen) gebruikt, maar zich houdt aan wat er in het origineel staat, namelijk *zeepaard* (Seepferd), wat de dramatiek van de gebeurtenis nog eens onderstreept.

Ook **Ria Herkelman** kiest in de slotregel voor het *zeepaard*. Een fijne vondst is haar *in mijn stekeltjesjas*, net als *zij speelde gracieus het spel van het minnen*. *Ze krulde als touw/om een stengeltje een en zei: Jo, ik hou van jou!* We waren het niet eens over hoe we deze *Jo* moesten lezen, als *yo*, de hippe groet in straattaal, of had er eigenlijk *joh* moeten staan? Of was het de afkorting van Joachim? Daar zijn we uiteindelijk van uitgegaan (en we vonden het nogal grappig).

Pleuni Depmann had wat ons betreft een van de allermooiste koosnaamreeksen met *Snapertje! Snorkeltje! Slingersnuit!* Snaper als synoniem voor zeepaardje vonden wij creatief gevonden. Net als die *heerlijk zilte plas en wiegden de lokken als vlas*. Mooi was ook *herstelde zich gauw/hapte naar een waterjuffrouw*. Verwarrend vonden we het woordje *mop* in *Je hinnikt niet, geen vijg, geen mop*, want de mens hinnikt om een mop, maar het paard hinnikt ook, en dropt vijgen. De identiteitscrisis van het subject leidt af. *Mop* rijmt op *En hebt een bekommerde oude kop*, wat we minder gelukkig vonden omdat het naar ons idee de romantiek ondermijnt.

Ook **Oda Visser** blonk uit in mooie koosnamen, getuige haar *Zeemerrie! Tierlantijntje! Krullennatje!* En haar typering *de schoonste merrie der zee* vonden wij eveneens erg geslaagd, net als *ze was niet blij, dat leek maar zo/Hapte naar een watervlo*. Dat is mooi ritmisch. Het einde van deze vertaling vonden wij heel sterk: *Nog even, en ik ben in tranen – / Lollo heeft het kleine, halfvergane, door pijn verwrongen zeepaardje gebroken*. Ondanks een wisseling van perspectief in het gedicht (*Soms zwom ze speels bij me vandaan, / Lokte me en zei: ik pak je*) en haar keuze om de *restlichen Knochen* te vertalen met *verteerde knoken* (wat een stap verder is in het ontbindingsproces) willen we de vertaling van **Oda Visser** vanwege haar talrijke poëtische oplossingen met de eerste prijs onderscheiden.

Hartelijk gefeliciteerd, Oda Visser!

De jury

Anne Folkertsma

Andrea Kluitmann (voorzitter)

Michel Krielaars

Jurysecretaris: Livia Verstegen